

การปรับตัวของชุมชนบางน้ำผึ้งสู่การเป็นตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ¹

ร้อยโทหญิง มณีรัตน์ ศรีประจันทร²

ผศ.ดร.มุขมัทธิตอลียาส ญาป่ารัง³

ผศ.ดร.ปรัชญา ชูมนาเสียว⁴

ดร.สุชาติ ศรียารัตนย⁵

บทคัดย่อ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในทุก ๆ มิติ เดิมประชากรส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ประกอบอาชีพที่มีความสอดคล้องกับสภาพถิ่นที่อยู่อาศัย ได้แก่ การทำสวนผลไม้ ทำไร่นา การค้าขาย เป็นต้น แต่เนื่องจากที่ตั้งของชุมชนบางน้ำผึ้ง มีลักษณะเป็นคูกคล้ายกระเพาะหมู ทำให้ในช่วงที่มีน้ำทะเลหนุนพื้นที่ของชุมชนบางน้ำผึ้งจะได้รับผลกระทบคือ ท่วมขัง โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่มีการทำการเกษตร ส่งผลให้พืชผลที่เกษตรกรปลูกเอาไว้ได้รับความเสียหาย และต่อมาเมื่อประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ หรือที่เรียกว่า วิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ส่งผลให้ผู้ประกอบการต่าง ๆ ได้รับความเสียหายกันถ้วนหน้า ชาวบ้านหลายรายในชุมชนบางน้ำผึ้งก็เป็นหนึ่งในผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว และนอกจากนี้ การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐบาลฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ อีกประการของชุมชนบางน้ำผึ้งเนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการหันกลับมาพัฒนาตัวเองของชุมชนบางน้ำผึ้ง ผลการวิจัยยังพบว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชนเรื่องผลผลิตทางเกษตรที่ล้นตลาดได้ เพราะเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ความสำเร็จดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากปัจจัยภายนอก ซึ่ง

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากสารนิพนธ์เรื่อง การปรับตัวของชุมชนบางน้ำผึ้งสู่การเป็นตลาดน้ำบางน้ำผึ้งของ ร้อยโทหญิง มณีรัตน์ ศรีประจันทร นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะรัฐศาสตร์ หลักสูตรโครงการสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการสอบป้องกันสารนิพนธ์เรียบร้อยแล้ว

² นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁵ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ได้แก่กระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ของภาครัฐที่สร้างความต้องการของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น โดยมีปัจจัยภายในคือ การมีผู้นำท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง อย่าง นายก อบต. ทำให้สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และการมีสภาพพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นตลาดน้ำ จากการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ยังได้มีการขยายผล ไปเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชน ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง เช่น การพัฒนาด้านคมนาคม สาธารณูปโภคต่าง ๆ เป็นต้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ก่อนและหลังการเกิดตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาการปรับตัวของชุมชนบางน้ำผึ้ง ในบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยเลือกประชากรและกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านในชุมชนบางน้ำผึ้ง, กลุ่มผู้ประกอบการในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง, กลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผู้นำชุมชน รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาจากเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตลอดจนพื้นที่อื่น ๆ ที่อยู่ระแวกเดียวกับตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. การสำรวจ ใช้วิธีการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น ศึกษาสภาพกลุ่มของเป้าหมายในเบื้องต้น โดยใช้เครื่องมือในการสำรวจ โดยใช้การสัมภาษณ์อย่างมาเป็นทางการ
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมในการจำหน่ายสินค้าภายในตลาดน้ำ
4. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ มีกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มชาวบ้าน และกลุ่มผู้ประกอบการในชุมชนบางน้ำผึ้ง
5. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผู้นำชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และการค้นคว้าเพิ่มเติมทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลรวม เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ กล่าวคือ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่มาทำการบูรณาการร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผ่านเอกสาร ตำรา และการค้นคว้าเพิ่มเติมทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ และได้ทำการวิเคราะห์ไว้ในเบื้องต้น

ผลการศึกษา

ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เกิดขึ้นจากการปรับตัวของชุมชนบางน้ำผึ้งตั้งแต่ช่วงก่อน พ.ศ. 2540 ซึ่งประสบปัญหาวิกฤตน้ำทะเลหนุนสูงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการทำการเกษตรอันเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน และจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาภาวะผลผลิตการเกษตรล้นตลาด ราคาตกต่ำ รายได้ลดลง โดยมีบุคคลสำคัญที่เป็นผู้นำชุมชน คือ นายสำเนา รัชมิทัต นายก อบต.บางน้ำผึ้ง ได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหา จนเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน โดยมีแนวคิดในการจัดทำศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าเกษตร เพื่อเป็นแหล่งจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรของชุมชน ได้นำแนวคิดสู่เวทีประชาคม และได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนหมู่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน ว่าควรสร้างเป็นตลาดน้ำเพื่อจะได้เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าทั้งด้านเกษตรและสินค้าท้องถิ่นอื่น ๆ ควบคู่ไปกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเล็งเห็นแล้วว่าชุมชนมีศักยภาพเพียงพอ และมีข้อตกลงร่วมกันว่าสินค้าที่นำมาขายนั้นต้องเป็นสินค้าที่มาจากคนในพื้นที่ตำบลบางน้ำผึ้งและตำบลใกล้เคียง ในพื้นที่อำเภอพระประแดงเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เงินไหลออกนอกชุมชน โดย อบต.บางน้ำผึ้งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากชาวบ้านที่เป็นเจ้าของที่ดินที่จัดทำตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ในการอนุญาตให้ทำถนนและสะพานคอนกรีตผ่านที่ดินของตน ซึ่งการดำเนินการสร้างตลาดน้ำบางน้ำผึ้งนั้นสามารถแก้ไขปัญหาให้ชุมชนเรื่องผลผลิตทางการเกษตรได้เพราะเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ความสำเร็จดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ กระแสการส่งเสริม การท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ของภาครัฐ ที่สร้างความต้องการท่องเที่ยวของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น โดยมีปัจจัยภายใน คือ พื้นที่ส่วนใหญ่แบบสวนเกษตรดั้งเดิมแบบยกท้องร่อง และยังเป็นพื้นที่ที่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ การมีผู้นำอย่างเป็นทางการที่ดำรงตำแหน่งนายก อบต. ทำให้สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องรวมถึงสามารถขยายผลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง กล่าวได้ว่า ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและภาครัฐจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน และให้คนในชุมชนมีรายได้ ตลอดจนเป็นการจัดแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี อันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบางน้ำผึ้ง

นอกจากนี้ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เป็นไปตามนโยบายรัฐที่ต้องการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาหรือทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น โดยใช้กลไกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระจายอำนาจให้ อบต. ในการใช้แหล่ง

ท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีรายได้และมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ประกอบกับ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนเป็นแหล่งอาหารและสินค้าท้องถิ่นที่หลากหลาย ราคาไม่แพงจึงตอบสนองความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวได้จากการศึกษาวิจัยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปรับตัวของชุมชนบางน้ำผึ้งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก คือ นโยบายภาครัฐเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวและบทบาทของโลกออนไลน์ต่อการท่องเที่ยว

2. ปัจจัยภายใน คือ การมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง นายก อบต. ซึ่งมีอำนาจโดยตรงในการแก้ไขปัญหาของชุมชน มีกำลังคนและงบประมาณในการดำเนินการต่อเนื่อง เงื่อนไขเหล่านี้ล้วนมีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาดังกล่าว นอกจากนี้ การร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากปราศจากการร่วมมือจากคนในชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนคงจะไม่ประสบความสำเร็จอย่างในทุกวันนี้

นอกจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลให้เกิดการปรับตัวของชุมชนบางน้ำผึ้งสู่การเป็นตลาดบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ในมิติอื่น ๆ ที่เป็นสาเหตุของการปรับตัวของชุมชน โดยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามมาทำการบูรณาการและวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถแบ่งสาเหตุของการปรับตัวออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ มิติในด้านเศรษฐกิจ และมิติทางด้านสังคม ดังนี้

1. มิติด้านเศรษฐกิจ เป็นผลพวงมาจากปัญหาวิกฤตการณ์การเงินในเอเชีย พ.ศ. 2540 หรือเรียกทั่วไป ในประเทศไทยว่า “วิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง” เป็นช่วงวิกฤตการณ์ทางการเงิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายประเทศ วิกฤตดังกล่าวเริ่มขึ้นในประเทศไทยเมื่อค่าเงินบาทลดลงอย่างมาก ประกอบกับในเวลานั้นประเทศไทย มีภาระหนี้สาธารณะอยู่แล้ว ทำให้ตกอยู่ในสภาพล้มละลายจากการล่มสลายของค่าเงิน ธุรกิจของเอกชน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเงินหรือบ้านจัดสรรต่างพากันปิดกิจการลง พนักงานถูกปลดออก มีหนี้สินเกิดขึ้นจำนวนมากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

1.1 การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) และรัฐบาลได้กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนา ฯ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย และมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศ อันก่อให้เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดความคล่องของการเงินภายในประเทศต่อมา

1.2 กำหนดให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง นำนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ในปี พ.ศ.2541 – 2542 เป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งใช้ชื่อโครงการว่า Amazing Thailand เป็นโครงการที่เป็นการ

ร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ และส่งเสริมธุรกิจต่อเนื่องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

1.3 การฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้วยการส่งเสริมให้ชาวบ้านทำเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกมะนาว มะพร้าว มะม่วง อีกทั้งพื้นที่ใกล้เคียงได้มีการทำนาร่วมด้วย เป็นต้น แต่การทำเกษตรได้ผลดีอยู่แค่ในช่วงแรกเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนที่มีลักษณะเป็นแอ่งคล้ายกระเพาะหมู จึงทำให้ในช่วงที่น้ำทะเลหนุนสูง หรือในช่วงที่มีฝนตกชุก จะส่งผลให้ในพื้นที่มีน้ำขังซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำการเกษตรของชุมชน

1.4 การปรับปรุงทัศนียภาพและการจัดระเบียบพื้นที่ของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ให้เหมาะสมต่อการเป็นตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

1.5 การปรับปรุงพื้นที่โดยรอบชุมชนบางน้ำผึ้ง การพัฒนาพื้นที่บริเวณใกล้เคียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

1.6 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่เน้นการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทางธรรมชาติ

สรุปได้ว่า การดำเนินการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจของรัฐบาลภายหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งในปี พ.ศ.2540 ได้มีการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดเงินสะพัดจำนวนมาก อันทำเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศดีขึ้นตามลำดับ อีกทั้งรัฐบาลยังได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน เนื่องจาก “คน” เป็นศูนย์กลางของความสามารถในการพัฒนามิติอื่น ๆ ต่อไปได้อีก ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้เน้นการพัฒนาคนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เช่นเดียวกับชุมชนบางน้ำผึ้ง ในช่วงแรกของการปรับตัวของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ภายหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของประเทศไทย เจ้าหน้าที่รัฐ(องค์กรปกครองท้องถิ่น) ได้ร่วมกับผู้นำชุมชน และชาวบ้านชุมชนบางน้ำผึ้ง ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนจึงได้กำหนดจัดการประชุม เพื่อร่วมประชุมหารือในการกำหนดแนวทางการแก้ไขและพัฒนาโดยได้นำนโยบายของรัฐบาลมาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพ ให้คนสามารถพึ่งพาตนเองได้ กล่าวได้ว่าอันดับแรกของการปรับตัวจากภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น คือ การพยายามปรับตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนบางน้ำผึ้งให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ แต่การจะพึ่งตนเองได้จะต้องมีอาชีพรวมถึงมีงานประจำ และมีรายได้ สามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้โดยไม่มีปัญหาเรื่องหนี้สิน จึงมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านทำการเกษตรในพื้นที่แต่อย่างไรก็ตาม การปรับตัวในช่วงแรก ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่ทำการกำหนดร่วมกันในตอนแรกได้ อันเนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ต่อมาการปรับตัวในช่วง พ.ศ. 2540 – 2549 แล พ.ศ. 2550 - 2561

องค์การบริหารส่วนตำบล บางน้ำผึ้งได้เกิดแนวความคิดการประกอบสร้างตลาดน้ำขึ้นมา อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมของชุมชนบางน้ำผึ้ง มีความเอื้ออำนวยต่อการสร้างตลาดน้ำ อีกทั้ง ต้องการที่จะอนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้กลายเป็นอัตตลักษณ์ของชุมชนบางน้ำผึ้งในเวลาต่อมา กล่าวได้ว่า กรณีศึกษา มิติการปรับตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้ทราบว่า การวางแผนและการจัดการที่ดีขององค์การบริหาร ส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งได้ร่วมกับภาคประชาชนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจแบบค่อยเป็นค่อยไปส่งผล ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดดุลยภาพระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

2. มิติด้านสังคม

2.1 ในปีเดียวกันนอกจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 8 แล้ว รัฐบาลได้กำหนดนโยบายให้ชุมชนช่วยเหลือตัวเอง ตามโครงการ พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 อบต.บางน้ำผึ้ง ได้รับนโยบายการพึ่งพาตนเองมาปรับใช้ในชุมชน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ ทำอาชีพเกษตรกรรมเพื่อสร้างรายได้ และแก้ไขปัญหา สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ

2.3 พื้นที่โดยรอบของชุมชนมีร่องสวนและลำคลองอยู่เป็นจำนวนมาก เหมาะต่อการสร้างตลาดน้ำ และจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนต้องไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และชุมชน ต้องช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทางธรรมชาติให้คงเดิมไว้มากที่สุด รวมทั้งสืบสาน เอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ อันจะส่งผล ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุป ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนบางน้ำผึ้งปรับตัวสู่การเป็นตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ในมิติด้านสังคม มีดังนี้

- การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าคิด กล้าทำ กล้าที่จะตัดสินใจในการ เปลี่ยนท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

- บทบาทและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง สนับสนุนด้านงบประมาณ สถานที่ และคอยให้คำปรึกษาด้วยการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมาร่วมกัน ประชุมประชาคม

- การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วม จะเป็นลักษณะของการทำประชุมประชาคมทั้งที่เป็นของตำบลบางน้ำผึ้งและตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

- การสร้างเครือข่าย ในระดับชุมชนจะมีลักษณะของการสร้างกลุ่มธุรกิจเป็นกลุ่ม ๆ นอกจากนี้ยังร่วมมือกับกลุ่มอาชีพอื่นเพื่อประสานกำลังในการบริการนักท่องเที่ยว และ ภายนอกชุมชนนั้นมีการสร้างพันธมิตรกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกันเพื่อเพิ่มความ หลากหลายทางการท่องเที่ยว และภาควิชาการเพื่อยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว

- ความไว้วางใจ เชื่อใจ ตลาดน้ำเป็นตัวเชื่อมระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ประกอบการได้แลกเปลี่ยน ช่วยเหลือกันทั้งในเรื่องธุรกิจและเรื่องอื่น

- ความเป็นธรรมชาติ เป็นการพยายามดึงเอาความเป็นที่สุุดด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

- ความเป็นท้องถิ่น ยังไม่ชัดเจนมากนักเพราะตลาดน้ำที่อื่นก็นำความเป็นท้องถิ่นของตนมาเป็นจุดขาย อย่างไรก็ตามตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ได้ดึงเอาความเป็นชาวมอญ และการสร้างวิถีท้องถิ่นใหม่

- ความเป็นมาตรฐาน เพื่อแสดงความต่างที่โดดเด่น แสดงความเป็นมืออาชีพโดยการแต่งกายของผู้ประกอบการที่เหมือนกัน และบรรจุภัณฑ์สินค้า รวมถึงการสร้างความปลอดภัยโดยการบริการรับส่งนักท่องเที่ยว

- ความหลากหลาย เพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกเหนือไปจากการซื้อของโดยการนำเทศกาลต่างประเทศมาบรรจุไว้ในตลาดน้ำ

กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งจากการจัดการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ได้สร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน การสร้างบรรทัดฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน การรวมกลุ่มอาชีพ/ ธุรกิจ และการสะสมทุนและกระจายสวัสดิการ ตลอดจนกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านบางน้ำผึ้ง เพื่อเสนอข้อคิดเห็นความต้องการของตนเองและที่สำคัญเพื่อต่อรองผลประโยชน์จากรัฐท้องถิ่น รวมถึงชุมชนบางน้ำผึ้งได้สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน การฟื้นฟู การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากความหลากหลายทางด้านสิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการทำให้ชุมชนบางน้ำผึ้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่งดงามในสายตาของนักท่องเที่ยว ซึ่งความสำเร็จที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการร่วมมือร่วมใจกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ได้ทำการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ร่วมกัน จนกระทั่งสามารถดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำ-เชิงนิเวศได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากนี้พื้นที่ในส่วนของตลาดน้ำที่มีสินค้าไว้ให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยรอบพื้นที่ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ยังเป็นช่องทางที่เป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ สามารถรับชมธรรมชาติและวิถีชีวิตได้ตลอดเส้นทาง อีกทั้ง ยังได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวระหว่างเส้นทางตามขอบพื้นที่สีเขียวโดยมีคัคเทศก์น้อย และนอกจากจะเป็นสถานที่ที่ทำให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้แล้ว ยังทำให้สิ่งที่เคยเกือบจะสูญหายไปในอดีตกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง คือ การที่คนในชุมชนที่สามารถประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตนเองได้ โดยไม่ออกไปหางานนอกชุมชน สมาชิกในครอบครัวจึงอยู่กันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและมีความสุขอย่างยั่งยืนที่แท้จริง

บรรณานุกรม

ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์. (2550) “แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ในอำเภอพระประแดง” สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พจนา สนวนศรี. (2546) คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ

พัชรี สีโรรส.(2560) “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง” : มุขนิธิปริญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จริยาวัฒน์ โลหะพุนตระกูล.(2553) “การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

นพมาศ อีระเวคิน.(2545) ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สิริวรรณ สารระนาค(2545) ทฤษฎีบุคลิกภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทวีป ศิริรัศมี. (2549). การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าของที่ระลึก ในจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดใกล้เคียง. กรุงเทพมหานคร

มนต์ชัย แก้วหลวง. 2543. ความพึงพอใจของลูกค้าในการใช้บริการจากร้านค้าในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.(2540). โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. อ่างใน เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร.